

Analiza słabych i mocnych stron wybranych gospodarstw specjalizujących się w produkcji mleka w latach 2005–2007

Wstęp

Wadą polskich gospodarstw specjalizujących się w produkcji mleka jest ich rozdrobniona struktura, w której dominują jednak małe gospodarstwa. Większe gospodarstwa mają lepsze możliwości kapitałowe i rozwojowe, a to prowadzi do wzrostu ich konkurencyjności na rynku mleka [Kołoszyc, Mongiało, Świtłyk 2006]. Jak pisała M. Karolewska „analiza mocnych i słabych stron wskazuje na dobrą pozycję konkurencyjną (w porównaniu z gospodarstwami europejskimi) dużych polskich gospodarstw specjalizujących się w produkcji mleka dzięki niskim kosztom produkcji, rosnącej cenie, a także wysokiego poziomu dochodu uzyskanego z prowadzenia tej działalności” [Karolewska 2006].

Celem opracowania jest przedstawienie słabych i mocnych stron wybranych mniejszych polskich gospodarstw mlecznych utrzymujących do 50 krów w latach 2005–2007. Badane gospodarstwa porównano ze średnią wszystkich polskich gospodarstw należących do Europejskiego Stowarzyszenia Producentów Mleka (EDF – European Dairy Farmers).

Obszar i metodyka badań

Do przeprowadzenia badań wykorzystano dane z gospodarstw specjalizujących się w produkcji mleka zebrane dla Europejskiego Stowarzyszenia Producentów Mleka (EDF – European Dairy Farmers). EDF, do którego Polska należy od 1999 roku, zrzesza przodujących producentów mleka w Europie, umożliwiając im wymianę wiedzy oraz doświadczeń. EDF zostało założone w 1990 roku przez vTI (Johann Heinrich von Thünen Institute, dawniej FAL – Federal Agricultural Research Center) oraz DLG (Deutsche Landwirtschafts-Gesellschaft). Dane po-

chodzą z lat 2005, 2006 oraz 2007 i dotyczą gospodarstw polskich zrzeszonych w EDF. Analizowane siedem gospodarstw to cała grupa polskich gospodarstw, które utrzymywały do 50 krów w całym badanym okresie. Wybór takiej grupy gospodarstw podyktowany był chęcią zbadania mocnych i słabych stron gospodarstw małych w porównaniu do pełnej zbiorowości polskich gospodarstw zrzeszonych w EDF. Tabela 1 przedstawia charakterystykę badanych gospodarstw, wielkość stada oraz wydajność mleczną krów wyrażoną w kg ECM (Energy Corrected Milk), tj. mleka o standaryzowanej zawartości energii. Wszystkie dane wyrażone zostały w polskich złotych.

Tabela 1

Charakterystyka analizowanych gospodarstw w latach 2005–2007

Gospodarstwo	Wielkość stada [szt.]			Wydajność mleczna [kg ECM]		
	2005	2006	2007	2005	2006	2007
PL-26	34	35	40	5897	5951	5649
PL-67	23	30	29	9528	7358	8365
PL-74	29	28	27	4933	4805	6016
PL-75	14	14	13	8339	8077	9333
PL-76	27	27	27	6176	6254	6186
PL-77	16	17	16	7142	7641	8701
PL-81	31	35	40	9528	9282	9296
Polska grupa EDF	276	166	163	6910	6897	7376

Źródło: Opracowanie własne na podstawie baz danych EDF 2006, 2007, 2008.

Jak wynika z tab. 1 analizowane gospodarstwa utrzymywały wielkość stada krów na zbliżonym poziomie w poszczególnych latach, a ewentualne różnice wynikały głównie z powiększania stada. Wyjątkiem było gospodarstwo PL-74, którego stado krów z każdym rokiem ograniczane było o jedną sztukę. Znaczne zróżnicowanie gospodarstw odnotowano pod względem wydajności mlecznej krów. Zdecydowanie wyróżniało się gospodarstwo PL-81, które w każdym z analizowanych lat uzyskiwało wydajność mleczną przekraczającą 9 tysięcy kg ECM. We wszystkich gospodarstwach notowano wahania wydajności mlecznej, jednak w przypadku gospodarstwa PL-67 wahania te nieco odbiegały od normy w analizowanej grupie (wahania przekraczające tysiąc kg ECM rocznie).

Analiza słabych i mocnych stron została przeprowadzona przy wykorzystaniu modelu EDF. Umożliwia on porównanie gospodarstwa ze średnią gospodarstw dla danego kraju lub ze średnimi wynikami dla wybranej grupy gospodarstw ze względu na dane kryterium [Świtłyk, Ziętara 2008]. Do porównań wykorzystano kosztów, przychodów oraz dochodów osiągnane przez analizowane gospodarstwa.

Koszty produkcji mleka przedstawiono zgodnie z obowiązującą metodyką Europejskiego Stowarzyszenia Producentów Mleka, zgodnie z którą, na koszty całkowite składają się: koszty bezpośrednie, koszty pracy (w skład których wliczane są koszty maszyn i ich amortyzacji), koszty budynków, koszty ziemi, koszty kwoty mlecznej oraz pozostałe koszty. Wszystkie wspomniane koszty zawierają koszty alternatywne. Bardzo ważną częścią metodyki kosztów według EDF jest brak uwzględniania w analizach kosztów kapitału.

Wyniki badań

Tabele od 2 do 5 przedstawiają badane gospodarstwa w porównaniu ze zbiorowością polskiej grupy EDF w analizowanym okresie. W przypadku przychodów oraz dochodów, wartości dodatnie wskazują mocne strony gospodarstwa w porównaniu z analizowaną średnią, a wartości ujemne – słabe strony. Odwrotna sytuacja w przypadku analizowanych kosztów. Wartości ujemne wskazują na przewagę badanego gospodarstwa nad porównywaną grupą polskich gospodarstw zajmujących się produkcją mleka, a wartości dodatnie wskazują na słabe strony przedsiębiorstwa. Wszystkie wartości, z wyjątkiem „Dochód na jednostkę nakładu pracy” (który wyrażony jest jednostką zł na godzinę), podane są w jednostce zł na 100 kg ECM.

Analiza przychodów (tab. 2) gospodarstw PL-26 i PL-67 pozwala stwierdzić, że były one słabą stroną tych gospodarstw. W roku 2007 oba gospodarstwa osiągały dużo niższe przychody niż średnia wszystkich polskich gospodarstw zrzeszonych w EDF, a co najistotniejsze, przychody całkowite były niższe o ponad 13 zł na 100 kg ECM w przypadku PL-67 i o ponad 17 zł na 100 kg ECM w gospodarstwie PL-26. Przychody zatem nie były źródłem przewagi konkurencyjnej analizowanych gospodarstw. Odmienna sytuacja dotyczy kosztów ponoszonych przez gospodarstwa. Gospodarstwo PL-26 posiadające w 2005 roku niższe koszty całkowite niż średnia grupy polskich gospodarstw, traciło tę przewagę w kolejnych latach, podczas gdy drugie analizowane gospodarstwo (PL-67) z każdym rokiem poprawiało swą pozycję konkurencyjną w kategorii ponoszonych kosztów całkowitych, uzyskując ostatecznie koszty całkowite niższe (niż średnia dla polskiej grupy EDF) o ponad 32 zł na 100 kg ECM w roku 2007. W przypadku gospodarstwa PL-26 głównych przyczyn upatrywać można w znacznym wzroście kosztów budynków oraz kosztów weterynaryjnych. Natomiast, w gospodarstwie PL-67, silną stroną, jaką były niższe koszty całkowite, umocniło głównie ograniczenie kosztów pasz oraz kosztów pracy, nawet mimo wzrostu kosztów ziemi. Przychody i koszty znalazły swe odbicie w dochodach uzyskiwanych przez gospodarstwa. Mocną stroną gospodarstwa PL-26 był w 2005 roku zarówno dochód rolniczy, jak i dochód z tytułu zarządzania (uwzględniający koszty alternatywne).

Tabela 2

Mocne i słabe strony gospodarstw PL-26 i PL-67 w porównaniu ze średnią polskiej grupy EDF w latach 2005-2007 [zł/100 kg ECM]

Wyszczególnienie	Gospodarstwo PL-26			Gospodarstwo PL-67		
	2005	2006	2007	2005	2006	2007
Przychody całkowite	-7,0	-2,1	-17,3	-5,4	5,5	-13,3
Przychody ze sprzedaży mleka	-4,8	5,3	-5,2	2,1	16,3	-4,4
Przychody ze sprzedaży bydła	-3,8	-6,4	-11,4	-6,9	-9,8	-8,4
Pozostałe przychody	-0,8	-1,1	-2,5	-1,1	-1,1	-2,5
Koszty całkowite	-16,7	25,4	9,6	-6,0	-18,2	-32,5
Zakup zwierząt	-2,5	6,4	-4,1	-2,5	-1,8	-4,1
Weterynarz, leki, inseminacja	0,5	3,5	4,5	-0,9	-2,4	-1,6
Koszty pasz własnych i z zakupu	-6,2	-3,9	-3,8	-3,8	-10,8	-9,1
Pozostałe koszty bezpośrednie	-1,3	-1,5	-1,3	-0,2	-0,3	1,5
Koszty pracy	-6,5	3,5	3,4	6,2	6,7	-9,0
Koszty budynków	3,3	21,8	17,6	-0,8	-5,3	-4,9
Koszty ziemi	-3,1	-3,4	-3,9	-2,4	-1,3	-3,4
Koszty kwoty mlecznej	0,0	2,1	-0,2	0,0	-1,2	-0,2
Pozostałe koszty	-1,0	-2,9	-2,6	-1,6	-1,8	-1,8
Dochód rolniczy	16,3	-4,5	-7,4	7,4	25,3	18,5
Dochód z tytułu zarządzania	9,7	-25,4	-19,5	0,6	18,8	19,4
Dochód z tytułu zarządzania na jednostkę nakładu pracy [zł/h]	-7,7	-32,2	-39,9	-11,5	-12,8	-18,3

Źródło: Opracowanie własne na podstawie baz danych EDF 2006, 2007, 2008.

W kolejnych dwóch latach sytuacja uległa zmianie i przewaga konkurencyjna w tym zakresie, w stosunku do średniej dla polskiej grupy EDF, została zniwelowana. Gospodarstwo PL-67 utrzymało, a nawet umocniło swoją silną stronę, do jakiej mogło zaliczyć w badanym okresie dochód rolniczy oraz dochód z tytułu zarządzania, uzyskując taki wynik głównie za sprawą redukcji kosztów.

Jak wynika z tab. 3 przychody gospodarstw PL-74 oraz PL-75, podobnie jak w przypadku PL-26 i PL-67, były słabą stroną tych gospodarstw, a z każdym rokiem kategoria ta ulegała dalszemu osłabieniu w porównaniu ze średnią dla grupy polskich gospodarstw mlecznych zrzeszonych w EDF. Jednakże brak mocnych stron gospodarstw w przypadku przychodów, został zrekompensowany mocnymi stronami w kategorii kosztów. Koszty całkowite, które wynosiły w 2007 roku ponad 24 zł na 100 kg ECM poniżej poziomu kosztów ponoszonych średnio w grupie polskich gospodarstw EDF, stały się dominującą mocną stroną analizowanych gospodarstw, czego główną przyczyną były niższe z roku na

Tabela 3

Mocne i słabe strony gospodarstw PL-74 i PL-75 w porównaniu ze średnią polskiej grupy EDF w latach 2005–2007 [zł/100 kg ECM]

Wyszczególnienie	Gospodarstwo PL-74			Gospodarstwo PL-75		
	2005	2006	2007	2005	2006	2007
Przychody całkowite	-12,0	-7,3	-35,7	-18,7	-21,0	-27,4
Przychody ze sprzedaży mleka	-13,3	-4,4	-32,6	-16,3	-16,5	-26,1
Przychody ze sprzedaży bydła	8,1	-1,8	-2,5	2,2	-3,4	-0,7
Pozostałe przychody	-1,6	-1,1	-2,5	-1,6	-1,1	-2,5
Koszty całkowite	-17,3	-13,6	-28,6	2,0	-11,0	-24,7
Zakup zwierząt	-2,5	1,7	-1,2	-2,5	-1,8	-4,1
Weterynarz, leki, inseminacja	-0,1	0,9	0,4	-0,5	0,1	-0,5
Koszty pasz własnych i z zakupu	-19,6	-19,0	-22,4	0,1	-12,1	-16,7
Pozostałe koszty bezpośrednie	-0,1	-1,3	-3,1	0,3	1,0	-1,2
Koszty pracy	-0,1	-3,0	-5,2	3,3	3,7	-3,5
Koszty budynków	4,4	12,6	3,6	1,6	0,2	-1,5
Koszty ziemi	0,6	-1,6	0,0	0,6	2,4	3,1
Koszty kwoty mlecznej	0,0	-2,9	-0,1	0,0	-2,6	0,0
Pozostałe koszty	0,2	-1,0	-0,7	-0,7	-2,0	-0,3
Dochód rolniczy	21,6	25,0	3,5	-7,9	2,1	1,5
Dochód z tytułu zarządzania	5,3	2,7	-9,7	-20,7	-13,4	-3,4
Dochód z tytułu zarządzania na jednostkę nakładu pracy [zł/h]	-10,5	-20,1	-32,5	-19,3	-25,4	-23,1

Źródło: Opracowanie własne na podstawie baz danych EDF 2006, 2007, 2008.

rok koszty pasz. Na uwagę zasługuje, podobnie jak w przypadku gospodarstwa PL-26, znaczny wzrost w 2006 roku kosztów budynków ponoszonych przez gospodarstwo PL-74 (w odniesieniu do średnich kosztów ponoszonych przez grupę polskich gospodarstw EDF).

Znaczna część kategorii kosztów ulegała wahaniom w analizowanym okresie stając się w jednym roku silną stroną gospodarstwa, a w następnym przekształcając się nieznacznie w słabą stronę. Wahania te wpływały na poziom dochodów uzyskiwanych przez gospodarstwa i na możliwość zakwalifikowania poszczególnych kategorii dochodu jako mocną lub słabą stronę gospodarstwa. O ile dochód rolniczy w przypadku gospodarstwa PL-74 był mocną stroną w całym badanym okresie to w gospodarstwie PL-75 jedynie w latach 2006–2007. Niestety, po uwzględnieniu kosztów alternatywnych, w obu gospodarstwach dochód z tytułu zarządzania kwalifikował się jako słaba strona gospodarstwa, gdyż uzyskiwane wielkości były znacznie poniżej średniej dla grupy gospodarstw pol-

szych zrzeszonych w Europejskim Stowarzyszeniu Producentów Mleka. Przeliczenie tego dochodu na jednostkę nakładu pracy wskazywało na niezwykle słabą stronę tej kategorii w analizowanych gospodarstwach. We wszystkich latach, gospodarstwa uzyskiwały od 10,5 zł na 100 kg ECM (PL-74 w 2005 roku) do 32,5 zł na 100 kg ECM (PL-74 w 2007 roku) wartości dochodu z tytułu zarządzania (w przeliczeniu na jednostkę pracy) niższe niż średnio uzyskiwane przez całą grupę polskich gospodarstw EDF.

Mocne i słabe strony gospodarstw PL-76 i PL-77 (tab. 4) wykazywały zbliżone tendencje, jednak z różną siłą. Analiza przychodów wskazuje, że 2006 był rokiem, kiedy oba gospodarstwa poprawiały swoją pozycję w stosunku do średniej grupy gospodarstw porównawczych. W przypadku gospodarstwa PL-77 uzyskiwane przychody całkowite, głównie ze względu na przychody ze sprzedaży mleka, były w 2006 roku bardzo mocną stroną (ponad 10 zł na 100 kg ECM powyżej poziomu średniego grupy polskich gospodarstw EDF).

Tabela 4

Mocne i słabe strony gospodarstw PL-76 i PL-77 w porównaniu ze średnią polskiej grupy EDF w latach 2005-2007 [zł/100 kg ECM]

Wyszczególnienie	Gospodarstwo PL-76			Gospodarstwo PL-77		
	2005	2006	2007	2005	2006	2007
Przychody całkowite	-21,6	-20,5	-33,8	-3,1	12,6	-1,2
Przychody ze sprzedaży mleka	-18,6	-21,7	-33,9	-5,5	10,4	9,9
Przychody ze sprzedaży bydła	3,0	2,3	0,8	1,9	3,3	2,4
Pozostałe przychody	-1,6	-1,1	-2,5	-1,6	-1,1	-2,5
Koszty całkowite	-32,9	-31,5	-37,2	-7,3	5,3	-20,3
Zakup zwierząt	-0,7	0,0	-4,1	-2,5	-1,8	-4,1
Weterynarz, leki, inseminacja	-0,4	1,2	0,6	-2,1	-0,9	-0,3
Koszty pasz własnych i z zakupu	-14,0	-13,4	-16,2	-2,1	17,4	9,4
Pozostałe koszty bezpośrednie	-0,7	-3,2	-1,7	-0,3	-1,8	-2,7
Koszty pracy	-14,7	-11,5	-9,9	-5,0	3,3	-10,0
Koszty budynków	1,6	2,7	-0,1	3,7	-9,4	-11,2
Koszty ziemi	0,0	-5,2	-2,2	1,5	-0,3	1,4
Koszty kwoty mlecznej	0,0	-1,4	-2,3	0,0	-2,1	-0,1
Pozostałe koszty	-4,0	-0,6	-1,3	-0,5	0,9	-2,6
Dochód rolniczy	12,5	16,5	5,2	9,2	-2,1	19,1
Dochód z tytułu zarządzania	11,3	2,3	-1,3	4,2	24,6	35,3
Dochód z tytułu zarządzania na jednostkę nakładu pracy [zł/h]	-3,7	-17,0	-24,2	-6,7	-10,8	-10,9

Źródło: Opracowanie własne na podstawie baz danych EDF 2006, 2007, 2008.

Zarówno gospodarstwo PL-76, jak i PL-77 charakteryzowały się niższymi kosztami całkowitymi niż średni poziom tych kosztów ponoszony przez gospodarstwa z polskiej grupy EDF. Mocną stroną gospodarstw były koszty związane z pracą, koszty zakupu zwierząt, koszty pasz (w przypadku gospodarstwa PL-76) oraz koszty budynków (w gospodarstwie PL-77). Mocna strona kosztowa w gospodarstwach pozwoliła uzyskać dochody rolnicze na poziomie wyższym niż średni poziom w grupie polskich gospodarstw EDF. W przypadku gospodarstwa PL-76 uwzględnienie kosztów alternatywnych w kalkulacji, wpłynęło na zniwelowanie mocnej strony, jaką był w latach 2005-2006 dochód z tytułu zarządzania. W roku 2007 gospodarstwo PL-76 osiągnęło wspomniany dochód na poziomie niższym o 1,5 zł na 100 kg ECM niż średni poziom w polskiej grupie gospodarstw zrzeszonych w EDF. Gospodarstwo PL-77 mocną stroną, jaką był dochód rolniczy, wzmocniło po uwzględnieniu kosztów alternatywnych, co oznacza, że koszty alternatywne tego gospodarstwa były niższe niż średnie alternatywne koszty grupy polskich gospodarstw EDF. W przypadku dochodu z tytułu zarządzania w przeliczeniu na jednostkę pracy, oba gospodarstwa (PL-76 i PL-77) notowały wartości niższe niż średnia dla polskiej grupy EDF, a dodatkowo wartości te z roku na rok ulegały dodatkowemu zmniejszeniu (aż do 24 zł na 100 kg ECM w przypadku gospodarstwa PL-76).

Ostatnie analizowane gospodarstwo, PL-81, charakteryzowało się wieloma mocnymi stronami (tab. 5). Gospodarstwo uzyskiwało wyższe przychody i niższe koszty niż średnie wartości dla polskiej grupy EDF. Pozwoliło to wygenerować zarówno dochód rolniczy, jak i dochód z tytułu zarządzania, na poziomie wyższym od średniego w grupie polskich gospodarstw zrzeszonych w EDF. Wspomniane kategorie kwalifikowane były do mocnych stron gospodarstwa w całym analizowanym okresie. Najważniejszymi kategoriami, w których gospodarstwo nie miało przewagi konkurencyjnej, były pozostałe przychody (2,5 zł na 100 kg ECM poniżej średniej polskiej grupy EDF) i koszty pasz (14,6 zł na 100 kg ECM powyżej średniej polskiej grupy EDF).

Rysunki od 1 do 3 przedstawiają średnie wartości dla badanych siedmiu gospodarstw w polskiej grupie EDF. Prawa strona wykresu wskazuje mocne strony analizowanych gospodarstw w porównaniu ze średnią gospodarstw zrzeszonych w polskiej grupie EDF. Pionowe linie wskazują, czy analizowane gospodarstwa należą do 10, 25 lub 50% najlepszych lub najslabszych gospodarstw, ze względu na daną wielkość.

W 2005 roku mocną stroną analizowanych gospodarstw były przede wszystkim koszty. Jedynie średnia wielkość kosztów budynków nie zaliczała się do mocnych stron badanych gospodarstw, ponieważ ponosiły one średnio o 2 zł na 100 kg ECM wyższe koszty budynków niż wynosiła średnia dla polskiej grupy EDF. Jak wynika z rys. 1 na tle gospodarstw polskiej grupy EDF prze-

Tabela 5

Mocne i słabe strony gospodarstwa PL-81 w porównaniu ze średnią polskiej grupy EDF w latach 2005–2007 [zł/100 kg ECM]

Wyszczególnienie	2005	2006	2007
Przychody całkowite	7,4	7,4	6,1
Przychody ze sprzedaży mleka	13,0	8,7	14,5
Przychody ze sprzedaży bydła	-3,3	-0,2	3,0
Pozostałe przychody	-0,2	-1,1	-2,5
Koszty całkowite	2,5	-14,4	-6,8
Zakup zwierząt	-2,5	-1,8	-4,1
Weterynarz, leki, inseminacja	0,4	0,2	-0,9
Koszty pasz własnych i z zakupu	13,1	-2,7	14,6
Pozostałe koszty bezpośrednie	-0,9	-2,4	0,0
Koszty pracy	-6,0	0,0	-11,0
Koszty budynków	0,0	-3,0	-2,1
Koszty ziemi	0,6	-1,1	-2,3
Koszty kwoty mlecznej	0,0	-1,9	-0,1
Pozostałe koszty	-2,3	-1,9	-1,0
Dochód rolniczy	3,1	17,3	11,2
Dochód z tytułu zarządzania	5,0	10,8	11,0
Dochód z tytułu zarządzania na jednostkę nakładu pracy [zł/h]	-5,7	1,7	-6,4

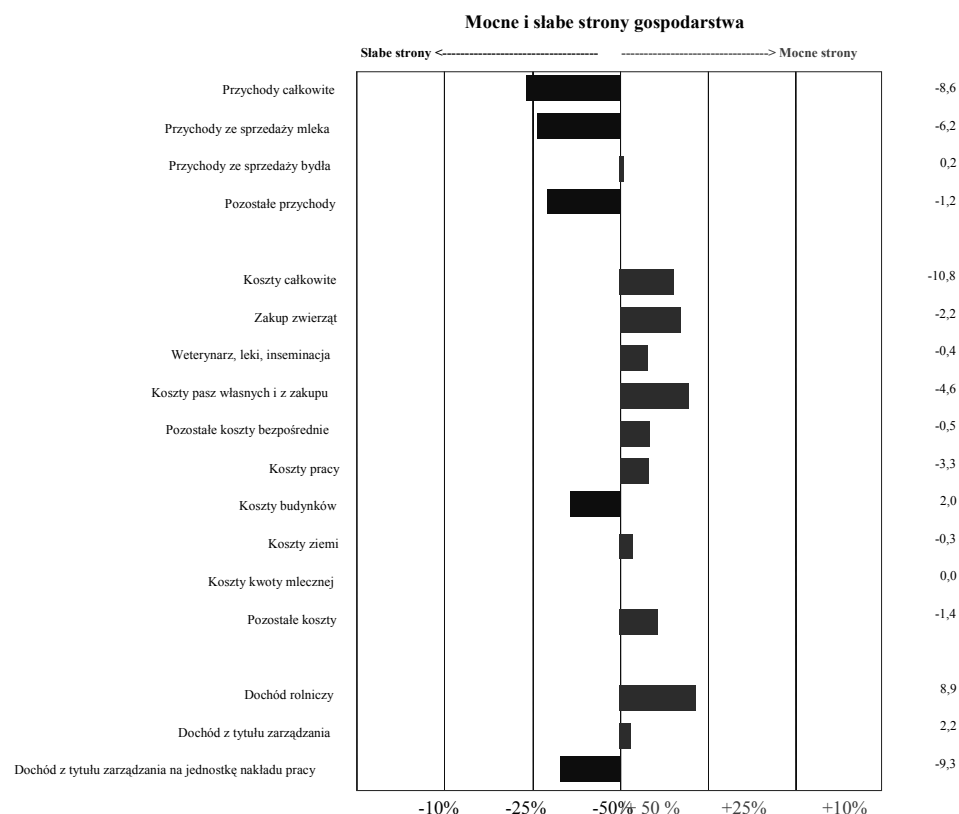
Źródło: Opracowanie własne na podstawie baz danych EDF 2006, 2007, 2008.

wagę badanych gospodarstw były także przychody ze sprzedaży bydła (0,2 zł na 100 kg ECM). Niestety osiągnięte średnie przychody całkowite umieściły badane gospodarstwa wśród 25% najsłabszych gospodarstw polskiej grupy EDF ze względu na badaną wielkość. Na tle gospodarstw całej polskiej grupy EDF korzyściami w analizowanych gospodarstwach były dochód rolniczy oraz dochód z tytułu zarządzania, osiągając odpowiednio 8,9 zł na 100 kg ECM i 2,2 zł na 100 kg ECM więcej niż średnio uzyskiwały wszystkie gospodarstwa polskie stowarzyszone w EDF.

Lata 2006 i 2007 (rys. 2 i 3) przyniosły umocnienie pozytywnych wyników ekonomicznych w analizowanych gospodarstwach, co obserwowano we wzrastających średnich wartościach dochodu z tytułu zarządzania. Niestety po przeliczeniu dochodu z tytułu zarządzania na jednostkę pracy okazywało się, że ta kategoria dochodu jest słabą stroną małych gospodarstw specjalizujących się w produkcji mleka. Słabość ta odnotowana została w całym analizowanym okresie i miała tendencję do umacniania się. Gospodarstwa specjalizujące się w pro-

Produktywność i wyniki		Badane gospodarstwa-Ø	PL-Ø
Liczba krów	szt.	25	276
Wydajność mleczna krów	kg/krowę	7363	6910
Produktywność ziemi	kg ECM/ha	7625	6321
Produktywność pracy	kg ECM/godzinę	42	65
Próg rentowności II	zł/100 kg ECM	78,8	87,2

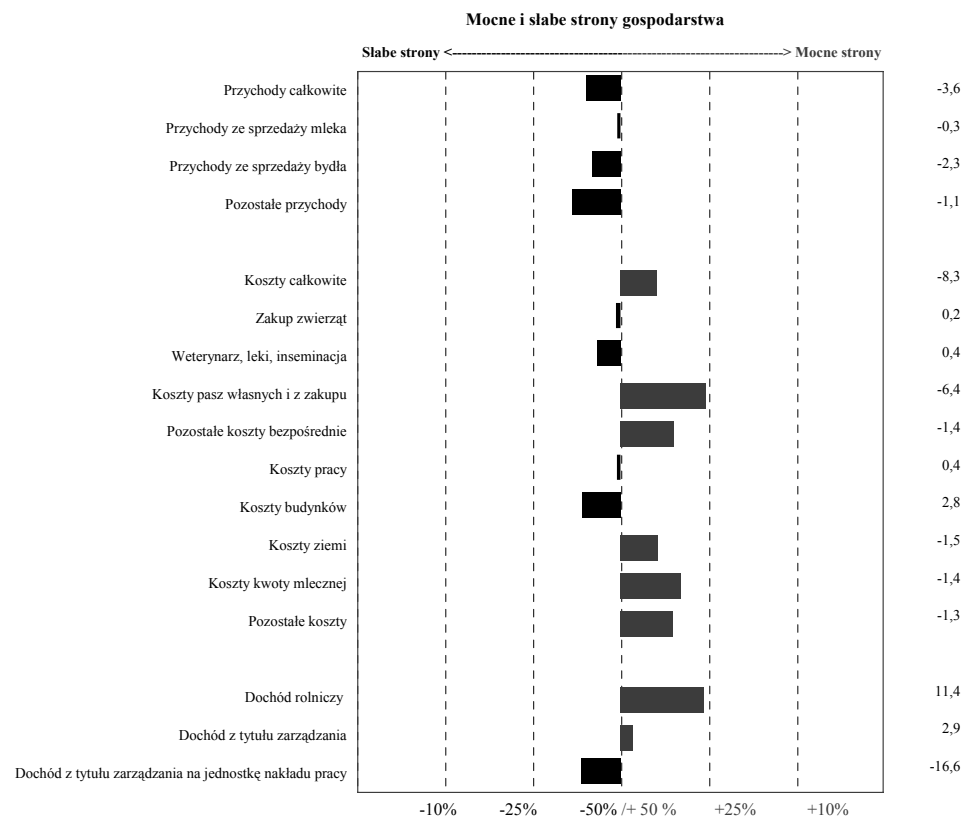
Rysunek 1

Mocne i słabe strony badanych gospodarstw w porównaniu ze średnią polskiej grupy EDF w 2005 roku

Źródło: Opracowanie własne na podstawie bazy danych EDF 2006.

dukcji mleka i utrzymujące do 50 krów straciły także nieznaczną przewagę w kategorii przychodów ze sprzedaży bydła, która odnotowana została w 2005 roku. Analiza słabych i mocnych stron wykazała wyższy poziom konkurencyjności kosztów pasz, kosztów ziemi, kwoty mlecznej oraz pozostałych kosztów bezpośrednich analizowanych gospodarstw w porównaniu do średniej wszystkich polskich gospodarstw należących do EDF. Ogólnie ujmując koszty całkowite były

Produktywność i wyniki		Badane gospodarstwa-Ø	PL-Ø
Liczba krów	szt.	27	166
Wydajność mleczna krów	kg/krowę	7053	6897
Produktywność ziemi	kg ECM/ha	6676	6151
Produktywność pracy	kg ECM/godzinę	45	89
Próg rentowności II	zł/100 kg ECM	91,3	94,7

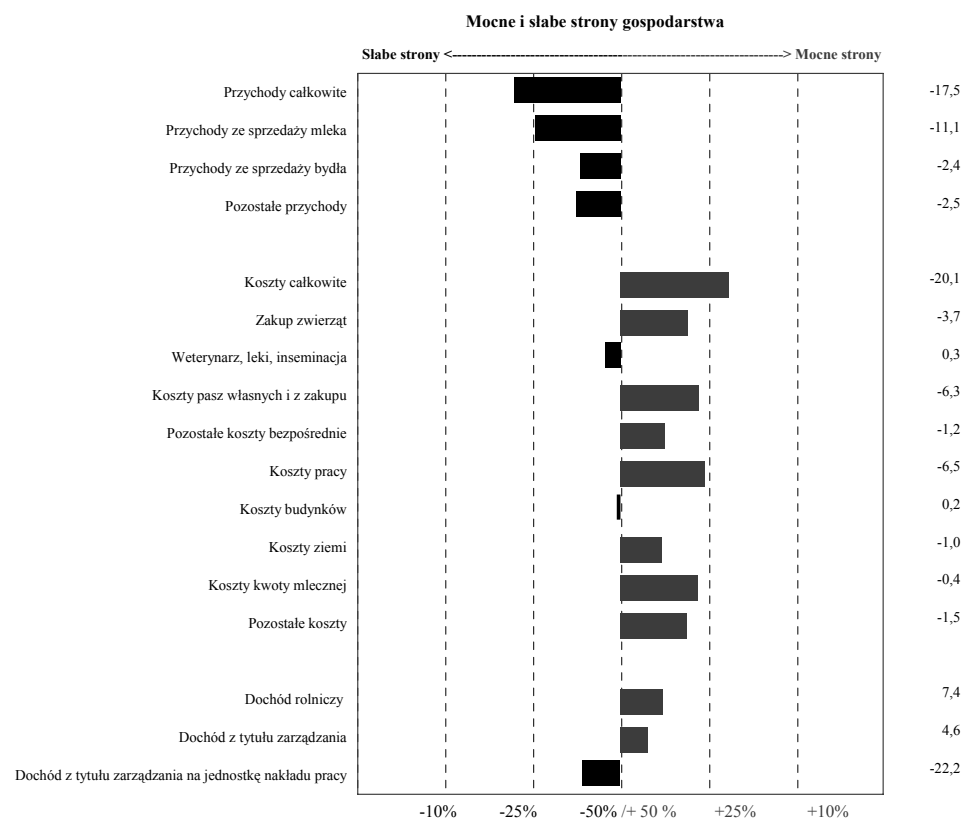
Rysunek 2

Mocne i słabe strony badanych gospodarstw w porównaniu ze średnią polskiej grupy EDF w 2006 roku

Źródło: Opracowanie własne na podstawie bazy danych EDF 2007.

mocną stroną niektórych mniejszych gospodarstw specjalizujących się w produkcji mleka w latach 2005–2006, a w roku 2007 grupa analizowanych gospodarstw umiejscowiona została wśród 25% najlepszych gospodarstw ze względu na poziom kosztów całkowitych.

Produktywność i wyniki		Badane gospodarstwa-Ø	PL-Ø
Liczba krów	szt.	27	163
Wydajność mleczna krów	kg/krowę	7649	7376
Produktywność ziemi	kg ECM/ha	7210	7309
Produktywność pracy	kg ECM/godzinę	60	106
Próg rentowności II	zł/100 kg ECM	78,2	92,2

Rysunek 3

Mocne i słabe strony badanych gospodarstw w porównaniu ze średnią polskiej grupy EDF w 2007 roku

Źródło: Opracowanie własne na podstawie bazy danych EDF 2008.

Podsumowanie

Analizowane gospodarstwa w porównaniu do średniej polskich gospodarstw należących do EDF charakteryzowały się przewagą mocnych stron nad słabymi. Przeprowadzona analiza mocnych i słabych stron wskazuje na dobrą pozycję konkurencyjną polskich gospodarstw utrzymujących do 50 krów i specjalizujących

jących się w produkcji mleka, dzięki niższym kosztom produkcji i wyższym dochodom uzyskanego z prowadzenia tej działalności, przeliczonym na 100 kg ECM, niż koszty i dochody uzyskiwane średnio przez wszystkie gospodarstw polskie zrzeszone w EDF.

Literatura

- EDF Report 2005: European Dairy Farmers, Institutes of Farm Economics and Rural Studies, Federal Agricultural Research Centre (FAL), Braunschweig.
- EDF Report 2006: European Dairy Farmers, Institutes of Farm Economics and Rural Studies, Federal Agricultural Research Centre (FAL), Braunschweig.
- EDF Report 2007: European Dairy Farmers, Institutes of Farm Economics and Rural Studies, Federal Agricultural Research Centre (FAL), Braunschweig.
- KAROLEWSKA M., 2006: Polskie duże gospodarstwa specjalizujące się w produkcji mleka na tle gospodarstw z wybranych krajów europejskich, Roczniki Nauk Rolniczych, Seria G, T. 93, Z. 1, Warszawa.
- KOŁOSZYCZ E., MONGIŁO Z., ŚWITŁYK M. 2006: Koszty produkcji mleka w Polsce w 2004 r., Wydawnictwo Akademii Rolniczej w Szczecinie.
- ŚWITŁYK M., ZIĘTARA W., 2008: Analiza efektywności produkcji mleka i żywca wołowego. Raport 2008, Wydawnictwo Akademii Rolniczej w Szczecinie.

Analysis of strengths and weaknesses of selected farms specialized in dairy production in the years 2005–2007

Abstract

The study assesses the small Polish farms specialized in dairy production compared to all of Polish farms associated to the European Dairy Farmers. EDF model was used for the calculation. That model is used to compare economic performance of farms involved in the studies compiled for the EDF. The survey covered the number of dairy farms with less than 50 cows in the period 2005–2007. On the basis of EDF data of seven Polish dairy farms analysis of the strengths and weaknesses was made. The analysis of strengths and weaknesses points to the competitive position of small Polish farms specialized in dairy production due to lower production costs and higher income attributable to those activities, recalculated per 100 kg of ECM, rather than average cost and revenue generated by all the Polish farms associated in EDF.